

НАН України, Інституту теоретичної і експериментальної біофізики РАН, Інституту кріобіології США та багато ін.), які продовжують виявляти нові можливості процесу вітрифікації у консервуванні, тривалому збереженні та ефективному використанні біологічних об'єктів рослинного і тваринного світу [1].

Таким чином, наукова спадщина І. В. Смирнова не втратила своєї актуальності та значущості на сучасному етапі розвитку тваринництва і є фундаментом для розвитку нових напрямів у біологічній і сільськогосподарській науці. Збереження генофонду органічного світу отримало надійний і доволі простий спосіб кріоконсервації генетичної інформації у результаті чого стали реальною не тільки рекультивація колись втрачених форм життя, а й створення нових генетично модифікованих об'єктів. До селекційного процесу залучаються генетичні ресурси фактично усіх країн світу. Методи розведення і гібридизації в тваринництві отримали нові можливості для зростання ефективності традиційних методів, оскільки часові, просторові і міжвидові обмеження втратили своє вирішальне значення.

Список використаних джерел

1. Вінничук Д. В. Класик зоотехнії / Д. В. Вінничук // Науковий подвиг І. В. Смирнова. До 90-річчя від дня народження видатного вченого-біолога. – К.: Аграрна наука, 2001. – С. 39–44.
2. Зубець М. В. Деякі рядки до біографії першовідкривача / М. В. Зубець // Науковий подвиг І. В. Смирнова. До 90-річчя від дня народження видатного вченого-біолога. – К.: Аграрна наука, 2001. – С. 15–17.
3. Смирнов І. В. Глубокое охлаждение семени сельскохозяйственных животных / И. В. Смирнов // Журнал общей биологии. – 1950. – № 3. – С. 185–196.
4. Смирнов І. В. Группы крови в зоотехнической науке и практике / И. В. Смирнов // Группы крови крупного рогатого скота. – К., 1964. – С. 3–28.
5. Смирнов І. В. К теории глубокого охлаждения спермы / И. В. Смирнов // Животноводство. – 1974. – № 11. – С. 65–70.
6. Смирнов І. В. Сохранение семени сельскохозяйственных животных посредством глубокого охлаждения / И. В. Смирнов // Советская зоотехния. – 1949. – № 4. – С. 93–96.
7. Смирнов І. В. Рухливість і виживання спермій бугая після висушування сперми / І. В. Смирнов, М. П. Журавель, В. М. Кушнір // Вісник сільськогосподарської науки. – 1986. – С. 52–54.
8. Соколовская И. И. Открытие мирового уровня / И. И. Соколовская // Науковий подвиг І. В. Смирнова. До 90-річчя від дня народження видатного вченого-біолога. – К.: Аграрна наука, 2001. – С. 18–21.
9. Шарара Г. С. Смирнов Ігор Васильович / Г. С. Шарара // Історія Інституту розведення і генетики тварин у подіях, фактах, біографіях учених. – Бориспіль, 2012. – С. 294–295.

Reference

1. Vinnychuk D. V. Klasyky zootekhniyi / D. V. Vinnychuk // Naukovyy podvyh I. V. Smirnova. Do 90-rihchya vid dnya narodzhennya vydatnoho vchenoho-biolooha. – K.: Ahrarna nauka, 2001. – S. 39–44.
2. Zubets' M. V. Deyaki ryadky do biohrafiiyi pershovidkryvacha / M. V. Zubets' // Naukovyy podvyh I. V. Smirnova. Do 90-rihchya vid dnya narodzhennya vydatnoho vchenoho-biolooha. – K.: Ahrarna nauka, 2001. – S. 15–17.
3. Smirnov I. V. Gлубокое ohlazhdenie semeni sel'skohozejstvennyh zhivotnyh / I. V. Smirnov // Zhurnal obshhej biologii. – 1950. – № 3. – S. 185–196.
4. Smirnov I. V. Gruppy krovi v zootehnicheskoy nauke i praktike / I. V. Smirnov // Gruppy krovi krupnogo rogatogo skota. – K., 1964. – S. 3–28.
5. Smirnov I. V. K teorii glubokogo ohlazhdenija spermy / I. V. Smirnov // Zhivotnovodstvo. – 1974. – № 11. – S. 65–70.
6. Smirnov I. V. Sohranenie semeni sel'skohozejstvennyh zhivotnyh posredstvom glubokogo ohlazhdenija / I. V. Smirnov // Sovetskaja zootehnija. – 1949. – № 4. – S. 93–96.
7. Smirnov I. V. Rukhlyvist' i vyzhyvannya spermijiv buhaya

pislya vysushuvannya spermy / I. V. Smirnov, M. P. Zhuravel', V. M. Kushnir // Visnyk sil's'kohospodars'koyi nauky. – 1986. – S. 52–54.

8. Sokolovskaja I. I. Otkrytie mirovogo urovnja / I. I. Sokolovskaja // Naukovij podvig I. V. Smirnova. Do 90-rihchja vid dnya narodzhennya vydatnoho vchenoho-biologa. – K.: Ahrarna nauka, 2001. – S. 18–21.

9. Sharapa H. S. Smirnov Ihor Vasylovych / H. S. Sharapa // Istorija Instytutu rozvedennya i henetyky tvaryn u podiyakh, faktakh, biohrafyakh uchenykh. – Boryspil', 2012. – S. 294–295.

Rishko N. N., officer of Chief Command Center of the Armed Forces of Ukraine (Ukraine, Kiev), rishko@ukr.net

The meaning of Professor I. V. Smirnov's scientific heritage at the present stage of development of animal husbandry

Author goal is to systematize scientific legacy of doctor of biological sciences, Professor I. V. Smirnov, summarize him the most significant achievements, define their importance at the present stage of development of animal husbandry. The research is based on the use of complex of general scientific, structural and functional, historical methods as well as a large base of sources primarily on archival documents. The article shows that the scientist has priority in the discovery of the phenomenon of conservation of genetic information in the deep-frozen sperm of farm sires. It is proved that he is the founder of a new direction in science – biotechnology of farm animals breeding. It is shown that the developments of scientist have provided decision of the global issue – conservation of genetic diversity of farm animals and many species of will fauna.

Keywords: biotechnology of reproduction, artificial insemination, preservation of the gene pool breeds.

Ришко Н. Н., офіцер Главного командного центра Вооруженных Сил Украины (Украина, Киев), rishko@ukr.net

Значення наукового насліддя професора І. В. Смирнова на сучасному етапі розвитку тваринництва

Автором поставлена ціль – систематизувати наукове насліддя доктора біологічних наук, професора І. В. Смирнова, обобщити його найбільш вагомі досягнення, визначити їх значення на сучасному етапі розвитку тваринництва. Дослідження ґрунтується на використанні комплексу общенаукових, структурно-функціональних і історичних методів, а також обширної бази джерел, основу якої становлять архівні документи. В статті показано, що ученому належить пріоритет в отриманні явлення збереження спадкової інформації в глибоко заморожених спермах сільськогосподарських виробників. Обосновано, що він є основоположником нового напрямку в науці – біотехнології розведення сільськогосподарських тварин. Доведено, що розробки ученого забезпечили рішення глобальної проблеми – збереження генофонду сільськогосподарських тварин і багатьох видів дикої фауни.

Ключові слова: біотехнологія виробництва, штучне оселечення, збереження генофонду породи.

* * *

УДК 016:929

Савченко Л. Г.,
аспірантка, Національна наукова
сільськогосподарська бібліотека НААН
(Україна, Київ), slgua@ukr.net

НАУКОВО-ПРЕДСТАВНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІКА О. М. ОНИЩЕНКА

В руслі наукового обґрунтування стратегічних завдань забезпечення населення продовольством, а промисловістю – сільськогосподарською сировиною, велику роль відіграв академік О. М. Онищенко, який основну увагу у своїх дослідженнях приділяв проблемам виконання Продовольчої програми, удосконалення економічного механізму реалізації сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності управління сільським господарством тощо. Метою дослідження є періодизація громадської та науково-представницької діяльності акад. О. М. Онищенка як за часів Радянського Союзу так і в епоху суверенності України. В статті відображено дослідження громадської та науково-представницької діяльності академіка О. М. Онищенка за предметом дослідження 1955–2006 рр. Також відображено історіографічне та долерознавче забезпечення, яке містить в собі дослідження проблем розвитку вітчизняної економіки.

Ключові слова: громадська діяльність, науково-представницька діяльність, економіка АПК, економічний форум, проблеми економіки, економіко-математичне моделювання.

У ХХ столітті, виникла необхідність радикальних змін у державній аграрній політиці, що були спрямовані насамперед на забезпечення населення продовольством,

а промисловості – сільськогосподарською сировиною. В руслі наукового забезпечення цих стратегічних завдань велику роль відіграв академік О. М. Онищенко, який основну увагу у своїх дослідженнях приділяв проблемам виконання Продовольчої програми, удосконалення економічного механізму реалізації сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності управління сільським господарством тощо. Весь вагомий вклад в економіку АПК України як за часів Радянського Союзу так і за часів суверенної України відобразений в науково-організаційній, педагогічній, громадській та представницькій діяльності видатного економіста, академіка О. М. Онищенко.

Метою статті є періодизація громадської та науково-представницької діяльності акад. О. М. Онищенко у різні суспільно-політичні епохи – радянську і теперішню епохи суверенності України.

О. М. Онищенко – активний учасник різних наукових форумів [1, с. 33–40]. Вагомий внесок зробили його тези доповідей на наукових конференціях та міжнародних економічних форумах, що сприяли підвищенню наукової репутації української наукової думки за межами країни.

Науковими інтересами були зумовлені його поїздки до Англії (1994), Бельгії (1995), Болгарії (1978), Італії (1984), Китаю (1991), колишньої НДР (1975), Польщі (1969–1970, 1994, 1996, 1997–1999), Сполучених Штатів Америки (1996), Федеративної Республіки Німеччини (1995), Угорщини (1987, 1988, 1994, 1996), колишньої Югославії (1973, 1989, 1990, 1999).

З науковими доповідями з проблем економіки АПК України, аграрної реформи й аграрної політики вчений виступав на міжнародних конференціях, симпозиумах, семінарах у Будапешті, Варшаві, Лондоні, Мюнхені, Пекіні, в інших закордонних наукових центрах.

У *табл. 1* представлена зарубіжна науково-представницька діяльність О. М. Онищенко у залежності від займаної ним посади.

Перебуваючи на посаді молодшого наукового співробітника ІЕ АН УРСР, Онищенко О. М. виїздив до Бельгії, Німеччини й Польщі.

З 1956 р. по 1965 р., будучи старшим науковим співробітником і зав. відділом господарського розрахунку УкрНДІЕОСГ (1956–1962 рр.), а потім – старшим науковим співробітником лабораторії математичних методів ІЕ АН УРСР (1963–1965 рр.), О. М. Онищенко не виїздив за кордон.

Згодом, замістивши посаду зав. відділом економіко-математичного моделювання ІЕ АН УРСР (1966–1971 рр.), О. М. Онищенко виїздить до Польщі, Югославії, Болгарії, Росії.

З 1972 р. по 1977 р. – період, у який О. М. Онищенко знову не виїздив за кордон. У цей час він займав посади: 1972–1974 рр. – завідувача відділом аграрних проблем ІЕ АН УРСР; 1975–1976 рр. – керівника відділення аграрних проблем ІЕ АН УРСР; 1977 р. – завідувача відділом економічних відносин в АПК ІЕ АН УРСР.

З 1978 р. по 1993 р. О. М. Онищенко досить активно співпрацює з зарубіжними та вітчизняними вченими. В цей час він відвідує Болгарію, Росію (5 разів), Азербайджан, Італію, Угорщину (3 рази), Естонію, Польщу (2 рази), Китай.

На посаді головного наукового співробітника відділу економічних відносин в АПК ІЕ АН УРСР О. М. Онищенко виїздить до Латвії, Англії, Угорщини, Польщі (2 рази), США, Росії (3 рази).

Таблиця 1

Зарубіжна науково-представницька діяльність О. М. Онищенко залежно від займаної посади, 1955–2003 рр.

	Старший науковий співробітник і зав. відділом господарського розрахунку УкрНДІЕОСГ	Старший науковий співробітник лабораторії математичних методів ІЕ АН УРСР	Завідувач відділом економічних проблем ІЕ АН УРСР	Завідувач відділом аграрних проблем ІЕ АН УРСР	Керівник відділення аграрних проблем ІЕ АН УРСР	Завідувач відділом економічних відносин в АПК ІЕ АН УРСР	Завідувач відділом економічних відносин в АПК ІЕ АН УРСР	Головний науковий співробітник відділу економічних відносин в АПК ІЕ АН УРСР
1955 р.	1956–1962 рр.	1963–1965 рр.	1966–1971 рр.	1972–1974 рр.	1975–1976 рр.	1977 р.	1978–1993 рр.	1994–2003 рр.
Бельгія Німеччина Польща	–	–	Польща Югославія Болгарія Росія	–	–	–	Болгарія Росія (5) Азербайджан Італія Угорщина (3) Естонія Польща (2) Китай	Латвія Англія Угорщина Польща (2) США А Росія (3)

У *табл. 2* представлена вітчизняна науково-представницька діяльність О. М. Онищенко у залежності від займаної ним посади.

На посадах молодшого наукового співробітника ІЕ АН УРСР (1958 р.), старшого наукового співробітника і зав. відділом господарського розрахунку УкрНДІЕОСГ (1956–1962 рр.) та старшого наукового співробітника лабораторії математичних методів ІЕ АН УРСР (1963–1965 рр.) досить активної науково-представницької діяльності О. М. Онищенко не вів. З 1966 р. по 1971 р., обіймаючи посаду завідувача відділом економіко-математичного моделювання ІЕ АН УРСР, О. М. Они-

щенко прийняв участь у вітчизняних конференціях у м. Одесі, м. Києві (2 рази) та м. Харкові.

Таблиця 2

Вітчизняна науково-представницька діяльність О. М. Онищенка залежно від займаної посади, 1955–2003 рр.

	Старший науковий співробітник і зав. відділом господарської роботи УкрНДІЕОСГ	Старший науковий співробітник лабораторії матеріального моделювання ІЕАН УРСР	Завідувач відділом економіко-математичного моделювання ІЕАН УРСР	Завідувач відділом аграрних проблем ІЕАН УРСР	Керівник відділення аграрних проблем ІЕАН УРСР	Завідувач відділом економічних відносин в АПК ІЕАН УРСР	Завідувач відділом економічних відносин в АПК ІЕАН УРСР	Головний науковий співробітник відділу економічних відносин в АПК ІЕАН УРСР
Молодший науковий співробітник ІЕАН УРСР								
1955 р.	1956–1962 рр.	1963–1965 рр.	1966–1971 рр.	1972–1974 рр.	1975–1976 рр.	1977 р.	1978–1993 рр.	1994–2003 рр.
–	–	–	м. Одеса м. Київ (2) м. Харків	–	–	–	м. Київ (9) м. Львів (2) м. Харків м. Ужгород (2) смт. Кацівелі м. Кам'янець-Подільський	м. Київ (9) м. Одеса (2) м. Трускавець м. Харків

На посадах завідувача відділом аграрних проблем ІЕАН УРСР (1972–1974 рр.), керівника відділення аграрних проблем ІЕАН УРСР (1975–1976 рр.) та завідувача відділом економічних відносин в АПК ІЕАН УРСР (1977 р.) вітчизняна науково-представницька діяльність О. М. Онищенка знов сповільнилася, а у подальші роки – була досить насиченою.

Так, завідуючи відділом економічних відносин в АПК ІЕАН УРСР (1978–1993 рр.), О. М. Онищенко

9 разів виступав на конференціях в м. Києві, по 2 рази – у Львові та Ужгороді, а також в Харкові, Кам'янці-Подільському та смт. Кацівелі. А будучи головним науковим співробітником відділу економічних відносин в АПК ІЕАН УРСР (1994–2003 рр.), він також 9 разів приймав участь у конференціях в м. Києві, 2 рази – в м. Одесі, а також в Трускавці та Харкові.

Зарубіжна науково-організаційна діяльність О. М. Онищенка у залежності від наукового ступеня (вченого звання, членства) представлена у *табл. 3*.

Таблиця 3

Зарубіжна науково-представницька діяльність О. М. Онищенка залежно від наукового ступеня (вченого звання, членства), 1955–2003 рр.

Кандидат економічних наук	Старший науковий співробітник	Доктор економічних наук	Професор	Член-кореспондент	Академік (дійсний член)
1955–1957 рр.	1958–1971 рр.	1972–1973 рр.	1974–1984 рр.	1985–1989 рр.	1990–2003 рр.
Бельгія Німеччина Польща	Польща Югославія Болгарія Росія	–	Болгарія Росія (2) Азербайджан Італія	Угорщина (2) Естонія Росія	Китай Росія (5) Польща (4) Угорщина (2) Латвія Англія США

Отримавши науковий ступінь кандидата економічних наук, О. М. Онищенко відвідав Бельгію, Німеччину, Польщу, у вченому званні старшого наукового співробітника – Польщу, Югославію, Болгарію, Росію. Здобувши науковий ступінь доктора економічних наук, з 1972 р. по 1973 р., О. М. Онищенко за кордон не виїздив, і лише у вченому званні професора з 1974 р. по 1984 р. виїздив до Болгарії, Росії (2 рази), Азербайджану та Італії.

З 1985 р. по 1989 р., після обрання членом-кореспондентом, О. М. Онищенко виїздив до Угорщини (2 рази), Естонії, Росії. Будучи обраним дійсним членом (академіком), він відвідує Китай, Росію (5 разів), Польщу (4 рази), Угорщину (2 рази), Латвію, Британію, США.

Вітчизняна науково-представницька діяльність О. М. Онищенка у залежності від наукового ступеня (вченого звання, членства) представлена у *табл. 4*.

Таблиця 4

Вітчизняна науково-представницька діяльність О. М. Онищенка залежно від наукового ступеня (вченого звання, членства), 1955–2003 рр.

Кандидат економі-	Ста-	До-	Про	Член-	Акаде-
-------------------	------	-----	-----	-------	--------

чних наук	рши й нау- ко- вий спів ро- біт- ник	кто р еко- но- мі- чни х на- ук	фе- сор	кореспон- дент	мік (дійсний член)
1955–1957 рр.	1958 – 1971 рр.	1972– 1973 рр.	1974 – 1984 рр.	1985– 1989 рр.	1990– 2003 рр.
–	м. Оде- са м. Київ (2) м. Хар- ків	–	–	м. Київ	м. Львів (2) м. Київ (17) м. Хар- ків (2) м. Ужгоро- д (2) смт. Кацівелі (Крим) м. Кам'яне ць– Поділь- ський м. Одеса (2) м. Трус- кавець

Маючи науковий ступінь кандидата економічних наук (1955–1957 рр.), О. М. Онищенко не приймав участі у вітчизняних конференціях. Отримавши звання наукового співробітника (1958–1971 рр.), він прийняв участь у наукових заходах в м. Одесі, Харкові та 2 рази у Києві. Здобувши науковий ступінь доктора економічних наук, з 1972 р. по 1973 р., О. М. Онищенко, та у вченому званні професора, з 1974 р. по 1984 р., не приймав участі у вітчизняних конференціях.

З 1985 р. по 1989 р., будучи обраним членом-кореспондентом, О. М. Онищенко приймає участь в одному науковому заході в м. Києві. А вже після обрання його дійсним членом (академіком), з 1990 р. по 2003 р., О. М. Онищенко веде досить плідну вітчизняну науково-представницьку діяльність, прийнявши участь у наукових в м. Києві – 17 разів, Львові, Харкові, Одесі та Ужгороді – по 2 рази, а також в смт. Кацівелі (Крим), містах Кам'яні-Подільському та Трускавці.

Велику роботу О. М. Онищенко проводив як член редакційних колегій [1, с. 33, 34, 38, 40] кількох наукових журналів (рис. 1).

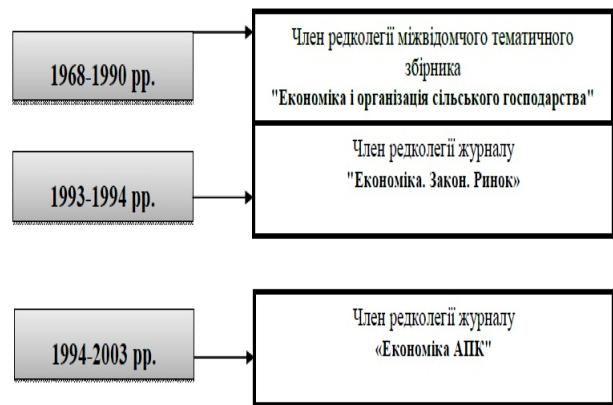

Рис. 1. Редакційна діяльність О. М. Онищенко, 1968–2006 рр.

Також із 1976 р. по 2006 р. О. М. Онищенко завідував редакцією з проблем розвитку сільського господарства і агропромислового комплексу журналу “Економіка України”. В 2005 році був членом редколегії “Міжнародного сільськогосподарського журналу” (Москва).

З найкращого боку зарекомендував себе як професор кафедр ряду вищих навчальних закладів України (рис. 2).

Для оцінки наукового та суспільного внеску академіка О. М. Онищенко в галузь економіки АПК вагомим значення мають друквані рецензії на його власні наукові дослідження та колективні праці, що були виконані під його безпосереднім керівництвом, а також вручені О. М. Онищенку державні та відомчі нагороди [2].

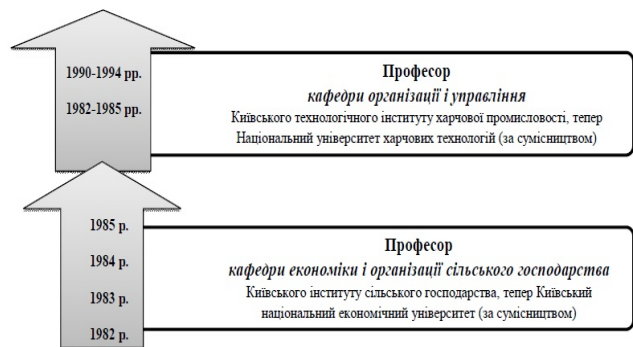

Рис. 2. Педагогічна діяльність О. М. Онищенко, 1982–1994 рр.

Плідна діяльність О. М. Онищенко, масштабність та практичне значення його агроекономічних розробок створили йому імідж одного з провідних українських учених економістів-аграрників.

Загалом в даній статті відображено дослідження громадської та науково-представницької діяльності академіка О. М. Онищенко за предметом дослідження 1955–2006 рр. Також відображено історіографічне та джерелознавче забезпечення, яке містить в собі дослідження проблем розвитку вітчизняної економіки.

Список використаних джерел

1. Понад п'ять десятиліть у фундаментальній науці. До 85-річчя від дня народження академіка Олексія Мусяйовича Онищенко / за ред. член-кор. НАНУ О. М. Бородіної. НАН України,

“Інститут економіки та прогнозування”. – К., 2013. – 322 с.

2. Юрчишин В. В. Слово про видатного вченого, широкого друга, наукового побратима // “Економіка АПК”. – 2008. – № 9. – С. 147–152.

References

1. Ponad p'jat' desjatylyt' u fundamental'nij nauci. Do 85–richchja vid dnja narodzhennja akademika Olexsija Musijovycha Onyshhenka / za red. chlen–kor. NANU O. M. Borodinoi'. NANU Ukraїny, “Instytut ekonomiky ta prognozuvannja”. – К., 2013. – 322 с.

2. Jurchyshyn V. V. Slovo pro vydatnogo vchenogo, shhyrogo druga, naukovoogo pobratyma // “Економіка АПК”. – 2008. – № 9. – С. 147–152.

Savchenko L. G., graduate student, National Scientific Agricultural Library NAAS (Ukraine, Kiev), slgua@ukr.net

Scientific and representative activity of academic O. M. Onyshchenko

The economic reform was need answer to question of intensification of agricultural production through technical and technological modernization and increased productivity. His creative works, O. M. Onyshchenko connected mainly with scientific and organization, pedagogical and public activity. Thus, in different periods he occupied positions of Chairman of Scientific Council of Science Academy of USSR for Socioeconomic and legal issues of development of Agrarian and Industrial Complex (1985–1991), Member and Deputy Academic-Secretary of Economics Department of National Academy of Sciences of Ukraine, Member of School of Economics and Land Relations of Ukrainian Agricultural Sciences Academy, Academic Boards for Scientific Thesis Defense. The method of the research is a periodical outline of scientific and organization activity of Academic O. M. Onyshchenko of academic O. M. Onyshchenko in various social and political eras – soviet and current era of sovereign Ukraine. The article reflects research of scientific and organizational activity of academic O. M. Onyshchenko by the subject of research during 1955–2006. It also reflects its historic and sources references, which reflect researches of issues of development of domestic agriculture.

Keywords: social activities, research and representative activity, agricultural business, economic forum, economic problems, economic and mathematical modeling.

Savchenko L. G., аспирантка, Национальная научная сельскохозяйственная библиотека НААН (Украина, Киев), slgua@ukr.net

Научно-представительская деятельность академика А. Н. Онищенко

В русле научного обоснования стратегических задач обеспечения населения продовольствием, а промышленности сырьем, большую роль сыграл академик А. Н. Онищенко, который основное внимание в своих исследованиях уделял проблемам выполнения Продовольственной программы, совершенствования экономического механизма реализации сельскохозяйственной продукции, повышения эффективности управления сельским хозяйством и т.д. Целью исследования является периодизация общественной и научно-представительской деятельности акад. А. Онищенко в разные общественно-политические эпохи – советскую и нынешнюю эпохи суверенности Украины. В статье отражены исследования общественной и научно-представительской деятельности академика А. Н. Онищенко по предмету исследования 1955–2006 гг. Также отражено ее историографическое и источниковедческое обеспечение, которое отражает в себе исследования проблем развития отечественного сельского хозяйства.

Ключевые слова: общественная деятельность, научно-представительская деятельность, экономика АПК, экономический форум, проблемы экономики, экономико-математическое моделирование.

* * *

УДК 94(477)

Слесаренко О. О.,
аспірантка кафедри історії та археології слов'ян,
Інститут історичної освіти Національного
педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), Dragom_80@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВО- ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДОРОБКУ М. П. ДРАГОМАНОВА

Задля глибшого розуміння шляхів розвитку української історичної науки у минулому та ефективнішої мобілізації її потенціалу для відродження національної пам'яті на сучасному етапі української державності системно висвітлюється діяльність Михайла Драгоманова як дослідника історії України. Розглядаються наукові розвідки М. П. Драгоманова присвячені ключовим сюжетам української історії. Проаналізовано авторське бачення киеворуського, литовського періодів української державності. Досліджено погляди вченого на системну кризу в якій перебувало українське суспільство протягом першої половини XVII ст., що виникла на основі міжконфесійних непорозуміння після укладення

Берестейської унії. Позначено результати наукових здобутків М. П. Драгоманова в дослідженні боротьби козацького стану за визнання польською владою та шляхтою власного привілейованого статусу. Характеризується концепція українсько-російських взаємин вченого.

Ключові слова: М. П. Драгоманов, історія України, Київська Русь, Російська імперія, Польща, козацтво, Берестейська унія.

Історія протягом XIX століття була головним полем битви за самостійність українського народу, державність якого у своєму історичному розвитку нічим не поступалася іншим європейським народам. Насправді, відновлена українська історія “відбирала” у Російській імперії не просто територію України, яку російські офіційні ідеологи вважали своєю власністю, а й “Київ – матір городів руських”, центр православної віри та своєї державності. Справжня українська історія позбавляла російських шовіністів ідеологічних засад у боротьбі з польськими шовіністами за свідомість пересічних українців, які вірили у свою приналежність до Литовсько-Руської, а відтак Литовсько-Польської держави, або Київської Русі – Московської держави – Російської імперії. До подолання зазначених стереотипів долучився і М. П. Драгоманов.

Метою статті є ґрунтовний аналіз наукової спадщини Михайла Петровича Драгоманова в царині історії України.

Серед дослідників, які займалися вивченням винесеної в заголовок дослідження проблематики необхідно виокремити В. Довгич, Д. Заславського, Р. Іванову, П. Федченка.

З'ясування питань етногенезу українського народу давало відповідь на головні ідеологічні питання. Відтак, у своїх працях М. Драгоманов неодноразово торкався проблем історичного минулого України періоду Київської Русі. Вчений наголошував, що уже в IX ст. візантійські та арабські письменники фіксували на території теперішньої України, на берегах Дніпра і Дністра, Чорного й Азовського морів народ, який називався русами. Етнографічні відомості зібрані дослідниками підданими близьких і далеких сусідніх цивілізованих держав класичного середньовіччя свідчать про самобутність цього народу і створеної ним держави [6, с. 163].

Таким чином М. П. Драгоманов був прихильником теорії про південне походження етноніму Русь, який фігурує у арабських і візантійських авторів для означення окремого народу. Відповідно витоки державності знаходяться на півдні. Із поступовим охопленням цим народом території, на неї розповсюджується загальна назва “Русь”. У листі до В. Навроцького М. Драгоманов висловлюється однозначно проте, що не визнавав існування понять Росія-Русь, або дві Русі. Перша з них – Русь у вузькому розумінні, – тобто стара назва України, друга – Русь у широкому значенні цього терміну, якбагатоетнічна держава. Звідси розділення категорії “Русь” на Велику, Малу і Білу Русь після розпаду цієї держави [1, с. 55].

Мала Русь при цьому стала, на чому особливо наголошує М. Драгоманов, – назвою серцевини колишньої держави за грецькою традицією. Термін же “Малоросія”, який активно пропагувався офіційними імперськими колами для ствердження вторинності всього українського (і насамперед історії), за абсолютно справедливою думкою вченого, був книжковим. Цей етнонім не вживався жителями України до її входження до складу Московського царства (Російської імперії)